

За організаційно-правовими формами господарювання у 2009 р. розмір посівних площ під зерновими та зернобобовими за означений період залишився практично незмінним (приблизно на рівні 130 тис га). У шість разів за 15 років зменшилися посівні площі під цукровими буряками, у 2,2 раза – під кормовими культурами, натомість зросли посівні площі під соняшником, картоплею, овочами відкритого ґрунту. На 139 % вдалося підняти врожайність картоплі, порівняно з показником 1995 р., на 186 % – зросла врожайність овочів, на 245 % – плодів та ягід.

Очевидно, що першочергові заходи в плані оптимізації ТО господарства Чернівецької обл. залежать і надалі залежатимуть від загальноукраїнської фіскальної політики уряду.

Формування ринкових переваг у регіоні з метою їх використання для оптимізації ТО господарства Чернівецької обл. має опиратися передусім, на нашу думку, на: природно-ресурсний потенціал, традиції та соціально-культурне середовище, якість роботи адміністративних структур; а також на: якість робочої сили; розвиненість виробничої, інженерної, транспортної, комунікаційної інфраструктури; прийнятність інновацій (ринкових реформ, інвестицій, розвиток ринкової інфраструктури, малого і середнього бізнесу).

Література

1. Алаєв Э.Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь / Э.Б. Алаєв. – М. : Изд-во "Мысль", 1983. – 350 с.
2. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.oblstat.cv.ukrtel.net>.
3. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.oda.cv.ua>.
4. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О.І. Шаблій – Львів : Вид-во Львівського НУ ім. Івана Франка, 2001. – С. 165-173.

Буднікевич И.М., Венгер Е.И. Территориальная организация производства региона: анализ и оптимизация

Рассмотрена суть территориальной организации производства региона. Проанализированы особенности территориальной организации производства региона на примере Черновицкой области, очерчены перспективные направления ее оптимизации.

Ключевые слова: регион, территориальная организация производства, анализ, оптимизация.

Budnikevich I.M., Venger Ye.I. Territorial organization of production of region: analysis and optimization

Essence of territorial organization of production of region is examined. The features of territorial organization of production of region are analyzed on the example of the Tchernivtsi area, perspective directions of its optimization are outlined.

Keywords: region, territorial organization of production, analysis, optimization.

УДК 338.2

*Доц. Т.О. Смірнова, канд. екон. наук;
студ. К.К. Усатюк – НУ "Львівська політехніка"*

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено фінансову стійкість підприємства, підходи різних авторів до трактування сутності понять "стійкість" і "фінансова стійкість", розглянуто оцінку фінансової стійкості, наведено методи оцінки фінансової стійкості, а саме абсолютні та

відносні показники. Доведено важливість фінансової стійкості для нормального функціонування підприємства.

Ключові слова: стійкість, фінансова стійкість, стійкий фінансовий стан, оцінка фінансової стійкості, відносні показники, абсолютні показники.

Постановка проблеми. Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, постачальників, власників. Фінансова стійкість підприємства тісно пов'язана із перспективною його платоспроможністю. Її аналіз дає змогу визначити фінансові можливості підприємства на перспективу. Тому одним із найважливіших завдань, що поставили перед вітчизняними підприємствами в умовах світової економічної кризи, є підвищення рівня фінансової стійкості.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Фінансову стійкість підприємства висвітлено в багатьох працях як вітчизняних, так й іноземних авторів. Значний внесок зробили Л.Н. Лахтіонова, Г.В. Савицька, А.М. Поддєрьогін, О.М. Рудницька, М.Я. Коробов, Н.Б. Ярошевич, О.С. Філімоненков, М.Д. Білик, Н.А. Мамонтова, В.А. Забродський, Г.О. Крамаренко, Н.М. Припуляк, Ю.С. Цал-Цалко, В.М. Родіонова, М.А. Федотова, Л.В. Андрєєва, В.В. Ковальов, А.Д. Шеремет, В.І. Макар'єва та інші. Останніми роками цьому питанню присвячується дедалі більше праць, однак більшість літературних джерел з цієї проблематики обмежена лише розглядом системи тематичних показників та алгоритмів їх розрахунку і не виправдано залишаються поза увагою ряд важливих, але не достатньо вивчених питань. Досі немає чіткого визначення сутності фінансової стійкості, не з'ясовані її ознаки та фактори впливу, також недостатньо розглянуто питання взаємозв'язку, що існує між фінансовою стійкістю та іншими характеристиками фінансового стану.

Метою дослідження є повне та доступне розкриття поняття "фінансова стійкість", його важливості для нормального функціонування та розвитку підприємства, а також висвітлення загального аналізу методів оцінки фінансової стійкості.

Виклад основного матеріалу. У процесі дослідження фінансової стійкості підприємства передусім необхідно визначити сутність терміна "стійкість". Кожен з авторів пропонує свою точку зору, розглянемо деякі з них. У виданні "Великий економічний словар" стійкість трактується як сталість, постійність, невідкладність ризику втрат і збитків. Стійкість у Словнику української мови визначається як здатність довго зберігати і проявляти свої властивості, не піддаватись руйнуванню і псуванню. Н.В. Ткаченко вважає, що стійкість – це здатність тієї чи іншої системи зберігати певні властивості та характеристики незмінними або майже незмінними. Ю.С. Цал-Цалко, О.С. Філімоненков дотримуються думки, що стійкість – це стан активів (пасивів) підприємства, що гарантує постійну платоспроможність та може вчасно розраховуватись за своїми боргами та зобов'язаннями. В.І. Макар'єва та Л.В. Андрєєва вважають, що стійкість виражається через стан і структуру активів організації, їх забезпеченість джерелами. У більш широкому розумінні

цей термін означає здатність системи виконувати свої функції всупереч впливу ендогенних та екзогенних чинників.

Розглянувши велику кількість трактувань терміна "стійкість" з різних джерел та різними авторами можна стверджувати, що стійкість споріднена із такими поняттями, як сталість, стабільність й постійність. Така ж сама неоднозначність трактувань спостерігається й у визначенні поняття "фінансова стійкість". О.В. Павловська, Н.М. Притуляк і Н.Ю. Невмержицька розглядають фінансову стійкість з позиції спроможності підприємства за рахунок власних коштів забезпечувати запаси і витрати, не допускати невинуватої дебіторської і кредиторської заборгованості та своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями. Г.О. Крамаренко та І.Б. Хома трактують фінансову стійкість як такий фінансовий та економічний стан підприємства, за якого платоспроможність зберігає тенденцію до стійкості, тобто постійна у часі, а співвідношення власного і позикового капіталу перебуває у межах, які забезпечують цю платоспроможність. М.Д. Білик вважає, що фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення. М.Я. Коробов розглядає фінансову стійкість як відповідність параметрів діяльності підприємства і розміщення його фінансових ресурсів критеріям позитивної характеристики фінансового стану, яка формується під впливом рентабельності. Л.А. Лахтіонова зауважує, що "фінансова стійкість – це постійне перевищення доходів над витратами...". Безумовно, не можна не погодитися з тим, що прибуток, як результат перевищення доходів над витратами, і фактор, що обумовлює рівень рентабельності, є необхідною (але недостатньою) умовою забезпечення фінансової стійкості, але відомі такі ситуації, коли прибуткове підприємство відчуває брак коштів, необхідних йому для погашення зобов'язань, і як наслідок, стає неплатоспроможним. Причина таких обставин криється в об'єктивній розбіжності, що існує між грошовими коштами і величиною прибутку. Своєю чергою, невиконання підприємством платіжних зобов'язань збільшує величину його позикових коштів на суму протермінованих боргів і погіршує фінансову стійкість.

Родіонова В.М., Г.В. Савицька і М.А. Федотова трактують фінансову стійкість як такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику. На мою думку, вичерпну відповідь дає Н.А. Мамонтова, яка стверджує, що фінансова стійкість – це такий стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення й оновлення виробництва. Л.М. Шабліста стверджує, що фінансова стійкість – це узагальнювальна якісна характеристика фінансового стану підприємства, яка відображає тенденції зміни фінансових відносин на підприємстві під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників.

Розгляд багатьох підходів різних авторів дає змогу визначити, що фінансова стійкість розглядається у вузькому значенні як спроможність підприємства за рахунок власних коштів забезпечувати діяльність або запаси і витрати, а у широкому значенні – як складова загальної стійкості підприємства й особливий фінансовий стан. Отже, фінансова стійкість підприємства означає здатність об'єкта господарювання нормально функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів у мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовищ [2, с. 104].

Стійкий фінансовий стан підприємства формується в процесі всієї його виробничо-господарської діяльності. Тому оцінку фінансового стану можна об'єктивно здійснити не через один, навіть важливіший, показник, а тільки за допомогою комплексу, системи показників, що детально і всебічно характеризують господарське становище підприємства [6, с. 298-299].

Оцінка фінансової стійкості підприємства має на меті об'єктивний аналіз величини та структури активів і пасивів підприємства і визначення на цій основі міри його фінансової стабільності й незалежності, а також відповідності фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності. Основним методом, що використовується у процесі оцінки фінансової стійкості, є метод відносних показників [6, с. 311].

Усі відносні показники фінансової стійкості підприємства поділяють на дві групи:

- показники, які визначають стан оборотних коштів підприємства;
- показники, які визначають стан основних коштів підприємства.

До першої групи належать такі коефіцієнти: коефіцієнт забезпеченості власними коштами; коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів власними оборотними коштами; коефіцієнт маневрування власних коштів.

До другої групи належать такі коефіцієнти: індекс постійного активу підприємства; коефіцієнт довгостроково залучених позичених коштів; коефіцієнт зносу; коефіцієнт реальної вартості майна підприємства; коефіцієнт фінансової незалежності підприємства (коефіцієнт автономії); коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів.

Для оцінки фінансової стійкості підприємства, окрім відносних показників, використовують абсолютний показник, його ще називають трикомпонентний показник, який дає змогу визначити тип фінансової стійкості підприємства. Така оцінка фінансової стійкості ґрунтується на порівнянні обсягів запасів і витрат із величиною джерел їх фінансування. Абсолютні показники фінансової стійкості перебувають під впливом інфляції, на відміну від відносних, і вимірюються у грошових одиницях [3, с.19-21].

Фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити запаси й витрати, не допустити невинновданної кредиторської заборгованості [4, с.312].

Висновки. Фінансова стійкість підприємства передбачає такий стан фінансових ресурсів, за раціонального розпорядження якими гарантується наявність власних коштів, стабільна продуктивність і забезпечується процес розширеного відтворення. Недостатня фінансова стійкість підприємства

найчастіше зумовлює неплатоспроможність, надмірна – створення надлишкових запасів і резервів, що збільшує витрати на їхнє утримання, стримує темп розвитку підприємства. Тому правильність підходів до кількісної оцінки фінансової стійкості підприємства вкрай важлива для нього, бо дає змогу виявити причини фінансової дестабілізації (якщо таке існує), розробити й реалізувати конкретні заходи щодо усунення першопричин.

Складність щодо визначення стандартизованих меж фінансової стійкості зумовлюється тим, що кожне підприємство здійснює свою операційну діяльність у певному економічному середовищі, яке характеризується певним рівнем розвитку економічної системи та провокує певні макроекономічні фактори, на які підприємства неспроможні вплинути. Проте зворотній вплив цих факторів на ефективність діяльності підприємства (ліквідність, платоспроможність) та фінансову стійкість досить значний. Для оцінки фінансової стійкості необхідний такий критерій, який би одночасно поєднував у собі інформацію про активи, капітал і фінансові ресурси, фінансовий стан розглядався б у динаміці.

Перспективи подальшого дослідження і публікацій. Подальші дослідження доцільно здійснювати в напрямку визначення кращих методик оцінювання фінансової стійкості, які дали б змогу вчасно виявити причини фінансової дестабілізації та розробити й реалізувати ефективні заходи щодо усунення першопричин.

Література

1. **Марцин В.С.** Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість – основні складові фінансового стану підприємства / В.С. Марцин // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – № 7. – С. 123-128.
2. **Філімоненков О.С.** Фінанси підприємств : навч. посібн. / О.С. Філімоненков. – К. : Вид-во "Ніка-Цент", 2002. – 359 с.
3. **Хома І.Б.** Фінансовий аналіз : навч. посібн. / І.Б. Хома, Н.І. Андрушко. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2009. – 344 с.
4. **Павловська В.О.** Фінансовий аналіз : навч. посібн. / В.О. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. – Вид. 2-ге, [без змін]. – К. : Вид-во КНЕУ. – 2007, – 592 с.
5. **Крамаренко Г.О.** Фінансовий аналіз і планування : навч. посібн. / Г.О. Крамаренко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 262 с.
6. **Поддєрьогін А.М.** Фінанси підприємств / А.М. Поддєрьогін. – Вид. 3-тє, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2000. – 460 с.
7. **Савицька Г.В.** Економічний аналіз діяльності підприємства / Г.В. Савицька. – К. : Вид-во "Знання", 2005. – 654 с.

Смирнова Т.О., Усатюк К.К. Финансовая устойчивость предприятия

Исследована финансовая устойчивость предприятия, подходы разных авторов к трактовке сущности понятий "устойчивость" и "финансовая устойчивость". Рассмотрена оценка финансовой устойчивости, приведены методы оценки финансовой устойчивости, а именно абсолютные и относительные показатели. Доказана важность финансовой устойчивости для нормального функционирования предприятия.

Ключевые слова: устойчивость, финансовая устойчивость, устойчивое финансовое состояние, оценка финансовой устойчивости, относительные показатели, абсолютные показатели.

Smirnova T.O., Usatyuk K.K. Financial firmness of enterprise

Financial firmness of enterprise is investigational in this article, going of different authors near interpretation of essence of concepts "firmness" and "financial firmness", the estimation of financial firmness, the brought methods over of estimation of financial

firmness, is considered, namely absolute and relative indexes. The considered persuasions of importance of financial firmness are for the normal functioning of enterprise.

Keywords: firmness, financial firmness, proof financial state, estimation of financial firmness, relative indexes, absolute indexes.

УДК 338.45:330.341.1

Доц. П.П. Гаврилко¹, канд. екон. наук;

магістр А.В. Колодійчук²; мол. наук. співроб. В.М. Черторижський³

ФАКТОРИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ

Сучасний промисловості притаманний інноваційний шлях розвитку, який зумовлюється низкою факторів, що стимулюють або сповільнюють цей процес. Визначено фактори, які впливають на інноваційний розвиток промисловості та виокремлено структуру інноваційного розвитку промисловості.

Ключові слова: інноваційний розвиток промисловості, інноваційний потенціал, інноваційна інфраструктура, інвестування, фінансування, конкурентоспроможність, екологічна безпека промислового виробництва.

На сучасному етапі розвитку економіки України склалася така ситуація, що інноваційна активність промисловості істотно сповільнилась. Виникнення такого стану спричинене багатьма факторами, які варіюються від нестачі фінансових ресурсів для впровадження інновацій промисловими підприємствами до вичерпання можливостей інноваційно активних підприємств для проведення діяльності у даному напрямку. Для диверсифікації інноваційного розвитку промисловості необхідно виявити фактори, які стимулюватимуть або сповільнюватимуть цей процес.

У науковій літературі висвітлено різні аспекти інноваційного розвитку економіки: питання інвестиційного забезпечення (М.І. Крупка, С.В. Онишко), проблеми (О.Є. Кузьмін, М.В. Стадник, М.А. Йохна), фактори інноваційного розвитку підприємств (О. Кузьмін, Т. Кужда), екологічна складова (В.Г. Божкова, С.М. Ілляшенко). Однак багато питань, пов'язаних з дослідженням факторів інноваційного розвитку промисловості в Україні, потребують подальшого вивчення. Під структурою факторів інноваційного розвитку промисловості потрібно розуміти сукупність факторів, поєднання впливу яких дасть змогу завдяки максимальному застосуванню інновацій досягнути високого рівня розвитку того чи іншого виду економічної діяльності для задоволення пріоритетних державних потреб та розвитку держави.

Вчені О. Кузьмін та Т. Кужда виокремлюють такі групи факторів інноваційного розвитку промислових підприємств [5]: законодавчі – формують правову основу інноваційного розвитку підприємств в Україні на основі системи законних та підзаконних актів; організаційно-управлінські – здійснюють вплив через інституційно-управлінські та інституційно-організаційні зміни в інноваційній сфері; фінансово-економічні – визначають особливості здійснення інноваційної діяльності підприємств з позицій грошово-кредитних, бюджетно-податкових, амортизаційних важелів інноваційного розвитку;

¹ Ужгородський навчальний центр Київського національного торговельно-економічного університету;

² НУ "Львівська політехніка";

³ ІРД НАН України